

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 9/2004 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2005

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Sivistysvaliokunta on eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla päättänyt antaa lausunnon hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2005 (HE 151/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Markku Linna, ylijohtaja Arvo Jäppinen, ylijohtaja Kalevi Kivistö, talousjohtaja Eero Pulkkinen ja ylitarkastaja Katri Santtila, opetusministeriö
- dekaani Hannu Saloniemi, Helsingin yliopisto, eläinlääketieteellinen tiedekunta
- opiskelija Sanna Harjupatana, Eläinlääketieteen kandidaattiyhdistys
- johtaja Anneli Kangasvieri ja erityisasiantuntija Juha Henriksson, Suomen Kuntaliitto
- vs. talous- ja hallintojohtaja Harri Nissinen, Jyväskylän kaupunki
- sivistystoimenjohtaja Helinä Hujala, Loviisan kaupunki
- sivistyspalvelualueen päällikkö Esko Seppä, Nurmijärven kunta
- sivistystoimenjohtaja Tuija Mikkonen, Pudasjärven kaupunki
- apulaiskaupunginjohtaja Aulis Pitkälä, Vantaan kaupunki

- apulaisosastopäällikkö Pentti Aho ja erityisasiantuntija Marja-Leena Isomursu, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- puheenjohtaja, rehtori Pentti Rauhala, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry
- rehtori Pentti Maljojoki, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu
- pääjohtaja Maria-Liisa Nevala, Suomen Kansallisteatteri
- teatterinjohtaja Tytti Oittinen, Rovaniemen Teatteri - Lapin Alueteatteri
- puheenjohtaja Sari Lakso, Suomen Tanssitaiteilijain Liitto
- puheenjohtaja ja toimitusjohtaja Tuomas Auvinen, Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto ja Suomen Teatteriliitto
- toiminnanjohtaja Mika Väyrynen, Tanssin Tiedotuskeskus
- toiminnanjohtaja Raimo Söder, Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry
- taiteellinen johtaja Dan Henriksson, Klockrikeatern
- toiminnanjohtaja Merja Laaksovirta, Suomen Harrastajateatteriliitto
- toiminanjohtaja Pirjetta Mulari, Tanssiareena ry
- tanssitaiteilija Tuomo Railo, vapaat tanssiryhmät
- tanssija Jari Karttunen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sivistysvaliokunta käsittelee tässä lausunnossaan koulutusmäärärahojen osalta perusopetuksen rahoitusta, erityisopetuksen rahoitusta, järjestämistapoja ja määrää, eläinlääkärikoulutusta sekä ammattikorkeakoulujen tutkimusrahoitusta. Kulttuurin osalta käsitellään tanssitaiteen ja teattereiden rahoitusta.

Perusopetuksen rahoitus

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksiin ja -avustuksiin ehdotetaan ensi vuodelle lisäystä 80 miljoonaa euroa kuluvaan vuoteen verrattuna. Kuntien ja kuntayhtymien osuus tästä valtionosuuksien kasvusta on 63 miljoonaa euroa. Valtionosuuden lisäyksestä 30 miljoonaa euroa aiheutuu valtionosuuksien lisäyksestä aamu- ja iltapäivätoimintaan sekä hallitusohjelmassa sovitun esiopetuksen kuljetusetuuden korvaamisesta kunnille. Ikäluokkien pienenemisen arvioidaan vähentävän valtionosuuksia 16,6 miljoonaa euroa.

Perusopetuksen käyttökustannukset ovat kasvaneet vuodesta 2002 vuoteen 2003 4,8 prosenttia. Yhtenä syynä kustannuskehitykseen on ollut erityisopetuksen lisääntyminen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan erityisopetukseen siirrettyjen oppilaiden aiheuttamat kustannukset vaihtelevat kuntien välillä suurestikin.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että opetuksen arvioidusta kustannustason muutoksesta otetaan huomioon 75 %, mikä on parempi taso kuin aiemmin. Tämä lisää perusopetuksen järjestäjien valtionosuuksia kunnille n. 29 miljoonaa euroa. Vajaa indeksitarkistus aiheuttaa kuitenkin ongelmia erityisesti sen vuoksi, että se kasvattaa kuntien rahoitusosuutta kumulatiivisesti.

Kunnat ovat panostaneet ennakoitua enemmän opetukseen, minkä vuoksi kustannusten jaon tarkistuksessa valtio joutuu maksamaan yhteensä 132 miljoonaa euroa. Tarkistus on osa nykyistä valtionosuusjärjestelmää, jossa todellisia menoja verrataan jälkikäteen valtionosuuden laskennallisiin rahoitusperusteisiin. Voimassa

olevan lain mukaan koko tarkistus tulisi ottaa huomioon kokonaisuudessaan vuoden 2005 yksikköhinnoissa, mutta valtiontaloudellisista syistä hallitus esittää (HE 181/2004 vp) tarkistuksen jakamista neljälle vuodelle siten, että vuonna 2005 valtionosuus kasvaa 23 miljoonaa euroa, vuonna 2006 kasvu on 46 miljoonaa euroa, 69 miljoonaa euroa vuonna 2007 ja 132 miljoonaa euroa vuonna 2008.

Sivistysvaliokunta toteaa, että aikaistamalla valtionosuuksien maksatusta sekä kohdentamalla hallitusohjelman mukaisesti ikäluokkien pienenemisestä aiheutuvat säästöt opetustoimen hyväksi voitaisiin korjata opetustoimen valtionosuuksien jälkeensä jääneisyydestä syntyvää rahoitusvajetta.

Erityisopetuksen rahoitus, järjestämistavat ja määrä

Voimassa olevan perusopetuslain 3 §:n mukaan perusopetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti. Perusopetuslain 3 §:n säännös on pohjana kaikelle opetukselle sekä opetukseen liittyvien järjestelyjen ja tukitoimpiteiden suunnittelulle ja toteuttamiselle.

Erityisopetus on osa perusopetuksen toteuttamista. Perusopetuslain 30 §:n mukaan opetukseen osallistuvalla oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja opetusryhmät tulee muodostaa siten, että opetussuunnitelman tavoitteet voidaan saavuttaa. Perusopetuslain 17 §:n mukaan, ellei oppilaan opetusta voida järjestää muuten, tulee oppilas ottaa tai siirtää erityisopetukseen.

Erityisopetukseen otettujen tai siirrettyjen oppilaiden määrä on kuluneen kymmenen vuoden aikana kaksinkertaistunut. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan perusopetuksen oppilaista 6,2 % on erityisopetuksessa.

Perusopetuslaki lähtee siitä, että integraatio on ensisijainen vaihtoehto järjestää erityisoppilaan opetus. Tätä periaatetta kunnat ovatkin yhä enemmän noudattaneet opetuksen järjestämistä koskevia ratkaisuja tehdessään. Sivistysvaliokunnan saamien selvitysten mukaan opetustoi-

messa on tehty oppilaan edun mukaisesti hyviä integraatioratkaisuja, jotka tukevat sekä oppilaan koulunkäyntiä että myös koko kouluyhteisön kehittämistä lähikouluperiaatteen ja yhtenäisen peruskouluajattelun mukaisesti. Kunnissa on kuitenkin tehty integraatiopäätöksiä myös puhtaasti säästösyistä eikä kaikissa tapauksissa ole huolehdittu riittävästä tukitoimista.

Sivistysvaliokunta viittaa myös aiemmin lausumaansa siitä, että integraation onnistuminen edellyttää sitä, että opetukselliset ja muut olosuhteet ovat suotuisat ja että tarpeelliset tukitoimet voidaan toteuttaa (SiVM 3/1998 vp s. 30).

Edellä olevan perusteella sivistysvaliokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle,

että se mietinnössään edellyttää, että opetusministeriö erityisopetusta koskevaa selvitystä laatiessaan selvittää myös, miten integraatioperiaatetta on toimeenpantu opetusta järjestettäessä.

Valiokunta toteaa, että integraation lisäksi on edelleenkin tarvetta erityisluokkiin.

Erityisopetuksen integraation lisääntyessä sekä lisääntyvän diagnosoinnin myötä nousee esiin yhä uusia erityistarpeita, jotka on otettava huomioon opetuksen suunnittelussa. Jokaiselle erityisopetukseen siirretylle tulee myös laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), mikä vaatii erityispedagogisten ratkaisujen osaamista ja siten opetuksesta vastaavalta opettajalta yhä vaativampaa pedagogista ammattitaitoa.

Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrän kasvu, integraatio, maahanmuuttajaopetus sekä sosiaalisten ongelmien lisääntyminen kouluissa vaatii opettajilta laaja-alaisempaa osaamista sekä moniammatillisuutta. Tämä muutos tulee huomioida opettajakoulutuksessa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että jokaisen opettajan peruskoulutuksessa on riittävästi pedagogisten opintojen osana erityistä tukea tarvitsevien lasten oppimista ja opettamista koskevaa tietoa.

Edellä olevan perusteella sivistysvaliokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle,

että se mietinnössään edellyttää, että opettajakoulutuksen sisältöjen ja yhtenäisen perusopetuksen tavoitteiden vastavuus kartoitetaan ja tarvittaessa käynnistetään hanke opettajankoulutuksen kehittämiseksi.

Erityisopettajista on vailla kelpoisuutta yli 30 %, ja sosiaalisesti sopeutumattomien oppilaiden opettajista noin 50 % on epäpäteviä. Kaikki opettajat eivät ole saaneet koulutuksessaan juuri ollenkaan erityispedagogista tietoutta. Näiden opintojen osuus on ollut vähäinen myös täydennyskoulutuksessa. Käytännössä he kuitenkin joutuvat opettamaan ryhmää, jonne on integroitu erityisoppilaita. Luokanopettajat ja aineenopettajat sekä myös ammattiaineiden opettajat toisella asteella tarvitsisivat välttämättä täydennyskoulutusta ryhmäänsä integroidun erityisoppilaan opetuksen onnistumiseksi.

Lisääntyvän integraation sekä erityistä tukea tarvitsevien määrän kasvun vuoksi kaikkien opettajien täydennyskoulutukseen tulee lisätä koulutusta, joka parantaa työssä olevien opettajien erityispedagogisia taitoja ja valmiutta toimia moniammatillisessa yhteistyössä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että valtion vuoden 2005 talousarvioon lisätään määräraha opettajien täydennyskoulutukseen erityisopetusta varten. Sen vuoksi sivistysvaliokunta ehdottaa,

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.69.22 lisäyksenä 500 000 euroa käytettäväksi opettajien täydennyskoulutukseen erityisopetusta varten.

Eläinlääkäreiden koulutus

Suomessa on annettu korkeakoulutasoista eläinlääketieteellistä koulutusta 1960-luvulta alkaen. Maassamme on tällä hetkellä noin 1 600 eläinlääkärinä, jotka ovat sijoittuneet eri puolelle Suomea. Vuosittain valmistuu noin 50 uutta eläinlääkärinä. Opetusministeriön eläinlääketieteelliseen peruskoulutukseen johtavaa koulutusta lisätään nostamalla opiskelijapaikkojen määrä nykyisestä 50 paikasta 60—65 paikkaan vuosikurssia

kohden. Koulutuksen lisäämiseen varataan riittävät resurssit. Koulutusmääriä onkin jonkin verran lisätty. Eläinlääkärien koulutuksen lisätarvetta aiheuttaa myös muun muassa alan naisvaltaistuminen, jolloin perhesyyt johtavat eläinlääkärien lisätarpeeseen. Valiokunta pitää välttämättömänä, että eläinlääkärikoulutus Suomessa hoidetaan niin, että eläinlääkäreitä on riittävä määrä ja että he saavat asianmukaisen ja korkeatasoisen koulutuksen.

Eläinlääketieteellinen tiedekunta on saanut uudet tilat Viikkiin muille yksiköille, mutta kliininen laitos on edelleen Hämeentien vanhoissa tiloissa. Kesällä 2004 tehdyn päätöksen mukaisesti pieneläinsairaalan rakennustyöt aloitettiin. Valiokunnan huomiota on kiinnitetty niihin ongelmiin, joita on ilmennyt hevossairaalan rakentamisen rahoituksen osalta. Valiokunnan mielestä on välttämätöntä hoitaa eläinlääkärikoulutukseen varattavat tilat niin, että varmistetaan eläinlääketieteen korkeatasoinen koulutus, eläinlääkäreiden laillistuminen ja EU-pätevyys asianmukaisesti.

Ammattikorkeakoulujen tutkimusmäärärahat

Opetusministeriön työryhmä on selvittänyt ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyötä. Sen ehdotusten mukaan ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyöhön suunnattavaa julkista perusrahoitusta tulisi lisätä vuonna 2005 vähintään 10 miljoonalla eurolla ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyön kannalta välttämättömien resurssien turvaamiseksi. Tämä merkitsisi käytännössä ammattikorkeakoulujen keskimääräisen yksikköhinnan korottamista noin 100 eurolla. Tämän lisäksi ammattikorkeakoulujen tulisi kehittää keskinäistä yhteistyötä sekä tutkimusyhteistyötä yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa eri tutkimusrahoitusmahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Myös yrityssektorin ja muiden työelämää edustavien tahojen rahoitusosuutta ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyössä tulisi nostaa. Ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyön rahoituksen lisäystä ei kuitenkaan voitu mahdollistaa valtion vuoden 2005 talousarvion kehyksiin, vaan sii-

hen pyritään ministeriön ilmoituksen mukaan tulevinä vuosina.

Opetusministeriön vuosia 2005—2008 koskevan toiminta- ja taloussuunnitelman mukaan ammattikorkeakoulujen roolia innovaatiojärjestelmässä vahvistetaan tehostamalla niiden opetusta palvelevaa ja työelämää sekä aluekehitystä tukevaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä. Valtion talousarvion momentin 29.20.30 (valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin) hankerahoituksen suuntaamista jatketaan siten, että niillä luodaan mahdollisuuksia pk-yritysten ja hyvinvointisektorin kanssa yhteistyössä tehtävään tutkimus- ja kehitystyöhön. Tämän lisäksi on tarkoitus tukea ammattikorkeakoulujen yhteistä kehittämisohjelmaa, jonka puitteissa ammattikorkeakoulujen henkilöstön tutkimus- ja kehitystyön osaamista voidaan vahvistaa valtakunnallisesti.

Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintoja suunnitellaan vakinaistettavaksi. Ammattikorkeakoululain 4 §:n mukaan ammattikorkeakoulujen tehtävänä on myös harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä. Jatkotutkintojärjestelmä sekä tutkimus- ja kehitystyön onnistunut toteuttaminen vaativat rahoituksen varaamista näihin toimiin. Valiokunta painottaa, että tutkimus- ja kehitysrahoitusta on välttämätöntä lisätä ja varata yleensä tutkimukseen mahdollisesti suunnattavasta lisärahoituksesta osuus myös ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyöhön. Tutkimusrahoituksen lisääminen on tärkeää erityisesti sen vuoksi, ettei ammattikorkeakoulujen opetustyön voimavaroja tarvitsisi siirtää tähän tarkoitukseen.

Edellä olevan perusteella sivistysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta mietinnössään edellyttää, että ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystoimintaan varataan lisärahoitusta.

Kirjastojen valtionosuudet

Eduskunta on useana vuonna valtion talousarvioehdotusta käsitellessään katsonut, että valtiontalouden tilanteen parantuessa veikkauksen ja raha-arpajaisten tuotto tulee käyttää arpajaislain mukaisiin tarkoituksiin eli urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen (esim. SiVM 1/1999 vp).

Edellä todetun perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että valtiovarainvaliokunta lisää kirjastojen lakisääteisten valtionosuuksien rahoittamista yleisillä budjettivaroilla vuoden 2005 talousarviossa ja edellyttää, että kirjastojen valtionosuuksien kattaminen osin veikkausvoittovaroilla puretaan kuluvan vaalikauden aikana kokonaisuudessaan.

Tanssitaiteen rahoitus

Tanssitaiteen valtion tuen kehitys on ollut viime vuosina myönteinen. Myös teatteri- ja orkesterilain piiriin on viime vuosina otettu viisi tanssiteatteria. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että tanssin aluekeskustoiminta voidaan aloittaa. Tanssin aluekeskukset luovat juuri sitä valtakunnallista struktuuria, jota tanssitaiteen kehitykseltä on pitkään toivottu. Ne vahvistavat alueellista tanssikulttuuria ja luovat rakenteen kiertue-, yhteistyö- ja yleisökasvatustoiminnalle. Aluekeskukset lisäävät myös valtakunnallista kattavuutta. Aluekeskuksille on osoitettu 450 000 euron määräraha. Valiokunta pitää välttämättömänä, että tanssin aluekeskuksille turvataan riittävät voimavarat, jotta aluekeskukset voisivat toimia tarkoituksenmukaisesti ja kenttää tukevasti.

Ns. tanssin vapaa kenttä on harkinnanvaraisen avustusten piirissä. Askel tulevaisuuteen -raportin (Tanssin Tiedotuskeskus 2003) mukaan oikea lähtötaso vapaata kenttää tukevan tanssitaiteen edistämisen määrärahan suhteen olisi 1,5 miljoonaa euroa vuodessa. Vuodelle 2005 on talousarvioehdotuksessa osoitettu 665 000 euroa. Perustettavista tanssin aluekeskuksista huolimatta suurin osa tanssiteoksista tullaan tulevaisuudessakin rahoittamaan juuri tämän harkinnanvaraisen määrärahan turvin ns. tanssin va-

paalla kentällä. Valiokunta pitää tärkeänä lisätä edelleenkin vapaille tanssiryhmille tarkoitettuja avustusmäärärahoja.

Teattereiden rahoitus

Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että teattereiden henkilötövuosien määrä kasvaa 22 henkilötövuodella eli kokonaismäärä on ensi vuonna 2 435. Vaje on kuitenkin edelleen 202 henkilötövuotta, mutta korotus vastaa taide- ja taiteilijapoliittisessa ohjelmassa määriteltä henkilötövuosien vajauksen poistamisvauhtia. Valiokunta kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että valtionosuutta saavien teattereiden yksikköhinta pysyy samana jo neljättä vuotta peräkkäin. Teatterit ovat eriarvoisessa asemassa esimerkiksi museoihin ja orkestereihin verrattuna sen vuoksi, että teattereille ei ole lainsäädännössä taattu kustannustason noususta johtuvaa tarkistusta valtionosuuksiin eikä vastaavaa korotusta ole myöskään yksikköhinnan määrittelyssä otettu huomioon. Teatterikenttä on nykyisin ilmeisen yksimielisesti sitä mieltä, että valtionosuutta saavien teattereiden yksikköhinnat tulisi tarkistaa vuosittain kustannustason ja valtion toimenpiteistä johtuvien muutosten mukaisesti, kuten tehdään museoiden ja orkestereiden osalta.

Henkilötövuosien jälkeenjääneisyys ja se, että yksikköhintaan ei ole tehty korotuksia, on johtanut monen teatterin talouden kestävämmään tilanteeseen. Esimerkiksi tulopoliittisten ratkaisujen johdosta toteutettujen palkankorotusten kustannusvaikutus oli 3 % vuonna 2002, 3,7 % vuonna 2003 ja noin 3 % vuonna 2004. Tehtyjen selvitysten mukaan yksikköhinnan jälkeenjääneisyys on noin 8 000 euroa (HE:n mukaan yksikköhinta on 30 223 euroa).

Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakia muutetaan siten, että teatterit saatetaan samanarvoiseen asemaan orkestereiden ja museoiden kanssa yksikköhinnan tarkistamisessa. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa,

että valtiovarainvaliokunta ottaa mietintönsä lausuman opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain muuttamisesta pikaisesti niin, että myös teattereiden yksikköhin-

toja tarkistetaan vuosittain kustannustason ja valtion toimenpiteistä johtuvien muutosten mukaisesti.

Alueteatterit. Alueteattereiden toimintaa harjoittaa Suomessa nykyisin viisi teatteria. Teattereiden toiminta-alue käsittää yli puolet Suomen pinta-alasta. Alueteattereiden toiminta-alueilla on 131 kuntaa, ja alueteatteriesityksiä järjestettiin vuonna 2003 yhteensä 428. Lisäksi alueteatterit järjestävät koulutusta harrastajille ja koulu-
laisille.

Alueteatterit saavat toimintaansa opetusministeriöltä harkinnanvaraista valtionavustusta. Vuonna 2003 tuen yhteissumma oli 960 000 euroa, ja vuodelle 2004 alueteatteritoiminnan tuki on yhteensä 845 000 euroa. Kuitenkin kiertueiden kustannukset kasvavat jatkuvasti muun muassa kallistuvien polttoaine- ja majoituskustannusten takia.

Sivistysvaliokunnan mielestä alueteatterit tekevät tärkeää työtä erityisesti kulttuurin alueellisen tasapainon lisäämiseksi. Muun muassa useille maaseudun lapsille ja nuorille alueteattereiden vierailut voivat olla ainoa mahdollisuus nähdä teatteria. Alueteatteritoiminta vahvistaa omalta osaltaan eri paikkakuntien kulttuurista identiteettiä ja yhteisöllistä tunnetta.

Valiokunta pitää välttämättömänä korottaa alueteattereiden harkinnanvaraisiin avustuksiin osoitettavaa määrärahaa hallituksen esittämästä. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa,

että valtiovarainvaliokunta ottaa 300 000 euroa momentille 29.90.31 lisäyksenä alueteatteritoiminnan tukemiseen.

Harrastajateatterit. Suomessa on vahva teatteritaiteen tekemisen, katsomisen ja harrastamisen perinne. Valtionosuuden piirissä olevien teatterilaitosten lisäksi harrastajateatteritoiminta on Suomessa vireää. Harrastajateatterit tekevät merkittävää kulttuurityötä eri puolilla maamme.

Valiokunta pitää välttämättömänä korottaa harrastajateattereiden avustuksiin osoitettavaa määrärahaa. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa,

että valtiovarainvaliokunta ottaa talousarvioon lisäyksenä 100 000 euroa harrastajateatteritoiminnan tukemiseen.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kaarina Dromberg /kok
vpj. Sade Tahvanainen /sd (osittain)
jäs. Esko Ahonen /kesk
Hanna-Leena Hemming /kok
Sinikka Hurskainen /sd
Tuomo Hänninen /kesk
Tatja Karvonen /kesk
Rauno Kettunen /kesk (osittain)
Minna Lintonen /sd

Mikaela Nylander /r
Kirsi Ojansuu /vihr
Seppo Särkiniemi /kesk
Ilkka Taipale /sd (osittain)
Marja Tiura /kok
Jutta Urpilainen /sd
Raija Vahasalo /kok
Unto Valpas /vas
vjäs. Maija Rask /sd (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Perusopetuksen voimavarat

Sivistysvaliokunnan lausunnossa todetaan, että aikaistamalla valtionosuuksien maksatusta sekä kohdentamalla ikäluokkien pienenemisestä aiheutuvat säästöt opetustoimen hyväksi voitaisiin korjata opetustoimen valtionosuuksien jälkeenjääneisyydestä syntyvää rahoitusvajetta.

Pidämme huolestuttavana sitä, että hallitus esittää valtiontaloudellisiin syihin vedoten uutta lakia, joka leikkaa kuntien opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia yli 100 miljoonalla eurolla voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden. Opetus- ja kulttuuritoimen osalta kustannustenjaon tarkistus, joka perustuu kuntien jo toteutuneisiin kustannuksiin vuodelta 2003, olisi tullut maksaa kokonaisuudessaan ensi vuonna, kuten tehtiin esimerkiksi vuonna 2003. Aiemmin tarkistusta on jaksotettu vuonna 2001, silloin kahdelle vuodelle, koska kuntien talous oli vahva ja yhteisöverotuotto tavallista suurempi. Nyt tilanne on täysin päinvastainen. Milloinkaan aiemmin rahaa ei ole jaksotettu neljälle vuodelle.

Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että ikäluokkien pienenemisestä johtuvat säästöt (vuonna 2005 16,6 miljoonaa euroa) tulee ohjata koulutuksen vahvistamiseen. Hallitus ei noudata tätä hallitusohjelman kirjausta. Opetusta tukevat toimet, kuten pienten koululaisten iltapäivä-

toiminta ja kuljetusetuuden parantaminen, ovat kannatettavia uudistuksia, mutta niitä ei voida pitää koulutuksen kehittämisenä. Siten niihin on löydyttävä rahoitus erikseen, eikä niitä voi rahoittaa perusopetuksen laadun kustannuksella.

Pidämme huolestuttavana hallituksen talousarvioehdotuksen linjausta, jossa kuntien talouden arvioidaan olevan negatiivinen tulevina vuosina. Opetuksessa kustannustason nousu vie kunnilta enemmän rahaa kuin valtionosuudet antavat, koska indeksitarkistus tehdään vajaana eli vain 75-prosenttisesti. Tämä vaikeuttaa merkittävästi kuntien mahdollisuuksia tarjota laadukasta perusopetusta. Kokonaisuutena perusopetuksen vaje on noin 100 miljoonaa euroa. Lisäämällä resursseja perusopetuksen valtionosuuksien yksikköhintoihin kunnilla olisi paremmat mahdollisuudet pienentää perusopetuksen ryhmiä, turvata tukiopetus, erityisopetuksen kasvava tarve ja opintojen ohjaus sekä toteuttaa uutta lakia oppilashuollosta. Tällä olisi myös ehkäisevä vaikutus syrjäytymisongelmiin.

Mielipide

Tämän vuoksi sivistysvaliokunnan olisi tullut esittää,

että valtiovarainvaliokunta lisää 60 000 000 euroa ylimääräisenä avustuksena yleissivistävään koulutukseen.

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 2004

Kaarina Dromberg /kok
Hanna-Leena Hemming /kok
Kirsi Ojansuu /vihr

Marja Tiura /kok
Raija Vahasalo /kok
Unto Valpas /vas

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Perusopetuksen rahoitus

Hallitusohjelmassa todetaan, että ikäluokkien pientymisestä aiheutuvat säästöt käytetään opetustoimen hyväksi. Asiantuntijalausuntojen mukaan perusopetuksen rahoitus heikentyy kokonaisuudessaan noin 100 miljoonalla eurolla ensi vuoden aikana. Tämän vuoksi sivistysvaliokunnan olisi tullut esittää, että valtiovarainvaliokunta edellyttää, että hallitusohjelman mukaisesti ikäluokkien pienenemisestä aiheutuvat säästöt käytetään opetustoimen hyväksi.

Ammattikorkeakoulujen soveltavan tutkimuksen ja kehitystyön määrärahat.

Opetusministeriön työryhmä on selvittänyt ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyötä. Työryhmän ehdotuksen mukaan näitä määrärahoja tulisi lisätä vuonna 2005 vähintään 10 miljoonalla eurolla, jotta välttämättömät resurssit voidaan turvata. Tämä tarkoittaa ammattikorkeakoulujen keskimääräisen yksikköhinnan korottamista noin 100 eurolla.

Ammattikorkeakouluilla on tärkeä tehtävä soveltavan tutkimuksen alueella. Uusien tuotteiden

kehittäminen vaatii paljon tutkimus- ja kehitystyötä, jota yhteiskunnan tulee tukea. Ammattikorkeakouluilla on myös tärkeä aluekehittämismisvelvoite, ja tämäkin toiminta edellyttää lisärahoitusta. Soveltava tutkimus ja kehitystyö edistävät myös maamme kilpailukykyä ja työllisyyttä. Tämän vuoksi sivistysvaliokunnan olisi tullut esittää, että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.20.25 lisäyksenä soveltavaan tutkimukseen ja kehitystyöhön opetusministeriön työryhmän esittämällä tavalla 10 miljoonaa euroa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotamme

että valtiovarainvaliokunta edellyttää, että hallitusohjelman mukaisesti ikäluokkien pienenemisestä aiheutuvat säästöt käytetään opetustoimen hyväksi ja

että valtiovarainvaliokunta ottaa momentille 29.20.25 lisäyksenä soveltavaan tutkimukseen ja kehitystyöhön opetusministeriön työryhmän esittämällä tavalla 10 miljoonaa euroa.

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 2004

Unto Valpas /vas
Kaarina Dromberg /kok
Hanna-Leena Hemming /kok

Marja Tiura /kok
Raija Vahasalo /kok

Yhdyn edellä olevaan eriävään mielipiteeseen perusopetuksen rahoitusta koskevilta osin.

Kirsi Ojansuu /vihr